

BEWAAR HET WOORD

door

WILHELMUS À BRAKEL

WILHELMUS À BRAKEL

Wilhelmus à Brakel werd op 2 januari 1635 te Leeuwarden geboren. Zijn vader was Theodorus à Brakel, ook predikant, en de welbekende schrijver van “De trappen des geestelijken levens”.

Wilhelmus doorliep de Latijnse school te Leeuwarden, en ging daarna theologie studeren in Franeker en in Utrecht, waar toen Voetius hoogleraar was. In 1662 werd À Brakel predikant in Exmorra en Allingawier. Daar trouwde hij in 1664 met de weduwe Sara Nevius, een vriendin van de bekende Anna Maria van Schuurman. In 1665 nam hij het beroep aan naar Stavoren waar hij met veel zegen heeft gearbeid. Hij koesterde hier sympathie voor de Labadisten en dacht er zelfs over zich met hen te verenigen. Later zag hij in hun separatisme een groot gevaar. Na vijf jaar nam hij de herdersstaf op in Harlingen, en in 1673 in zijn geboortestad Leeuwarden. Daar kwam hij in conflict met de overheid, omdat hij vond dat de overheid niet het recht had een predikant af te zetten. Dat dreigde namelijk te gebeuren, omdat men vond dat hij te positief stond tegenover de in die tijd opgekomen conventikels.

In 1683 ontving hij een beroep naar Rotterdam. Aanvankelijk bedankte À Brakel hiervoor, maar voor een herhaalde roeping bezweek hij, tot grote teleurstelling en verontwaardiging van kerkenraad en gemeente te Leeuwarden. In Rotterdam volgde een tijd van geestelijke opwekking. Hij heeft daar 28 jaar onvermoeid en met veel zegen het Evangelie verkondigd. Zijn vrouw ontviel hem daar in 1706. Zelf mocht Wilhelmus à Brakel ingaan in de eeuwige rust die overblijft voor het volk van God op 30 oktober 1711.

Hij was een talentvol en vurig prediker, die de gave had de theologie op eenvoudige en praktische wijze in zijn preken en boeken aan de orde te stellen. Zijn hoofdwerk is de “Redelijke Godsdienst”, in de 18e eeuw wel twintig maal herdrukt. Het is een eenvoudig geschreven verhandeling over de hoofdzaken van het christelijke geloof.

De preek die u hierbij wordt aangeboden is herschreven in de taal en stijl van het hedendaagse Nederlands uit “De ware christen of opregte geloovige, hebbende deel aan God in Christus”, in tien uitgelezen leerredenen (Rotterdam z.j., 4^e druk). Het is de negende predikatie in genoemd werk, blz. 214-244.

-.-.-.-.-

BEWAAR HET WOORD

door

WILHELMUS À BRAKEL

“Waardoor gij ook zalig wordt, indien gij het behoudt op zodanige wijze, als ik het u verkondigd hebt; tenzij dan dat gij tevergeefs geloofd hebt”.

1 Korinthe 15:2

Waarde en zeer geliefde hoorders!

Het is u bekend dat wij in de behandeling van de brief van Paulus aan de gelovige Korinthiërs – wat wij tot nu toe onder Gods zegen hebben mogen doen – in plaats van een inleiding voor onze preken dikwijls liever het verband van de woorden aantoonde en uitlegde. Het doel van onze apostel in dit hoofdstuk is namelijk de opstanding van de lichamen uit de dood te bevestigen, die door sommigen juist ontkend werd. Hij doet dat op een heel goede manier. Dit belangrijke geloofsartikel van de christen wordt hier door verschillende argumenten bevestigd, de tegenwerpingen worden beantwoord en er wordt aangedrongen op volharding in het geloof van de christen en ijver in het werk van Christus tot het einde van het hoofdstuk toe. De laatste keer heb ik het eerste vers voor u als christelijke gemeente uitgelegd en ik heb u op het hart gedrukt hoe u en ik, samen met de heilige en verlichte dienstknecht Paulus, werkelijk moeten zijn en moeten zeggen: *Voorts, broeders, ik maak u bekend het Evangelie, dat ik u verkondigd heb, hetwelk gij ook aangenomen hebt, waarin gij ook staat.* Daarin zagen wij het Voorwerp van het Evangelie, dat de apostel aan de Korinthiërs verkondigde. Ik openbaar u het Evangelie dat ik predikte, en in het bijzonder de leer van de opstanding van het lichaam uit de dood. Dat is een belangrijk aspect van het Evangelie, dat aan hen bekend gemaakt en overgeleverd is. Daaraan waren velen gehoorzaam; zij hoorden, geloofden en omhelsden het als de waarheid van God, want er staat: welk Evangelie u ontvangen hebt, en waarin u staat.

In onze tekst hebben wij te maken met het gezegende gevolg, dat het Evangelie had voor hen die het geloofden en aannamen: *waardoor gij ook zalig wordt*, dat is, in een zaligmakende staat wordt gesteld, en gebracht wordt op de goede en enige weg die leidt tot de zaligheid. Het Evangelie maakt het Voorwerp van de zaligheid bekend, omdat het verloren mensen de zalige weg van behoud aanwijst en duidelijk maakt hoe ze daar naartoe moeten gaan. Het Evangelie maakt hen ook bereid en moedigt hen aan om oprecht en ernstig te streven naar de volle verzekering, dat ze reeds in hoop zalig zijn. Want dat houdt het in, als u in uw gedachten vasthoudt en bewaart wat u ontvangen hebt. Indien u niet onwankelbaar vasthoudt aan het Evangelie en het belangrijke feit van de opstanding, dan is ons luisteren vergeefs, ons geloof is ijdel en onze hoop op de zaligheid baat ons niet. Indien wij het niet in de praktijk brengen en niet op zo'n manier vasthouden als het ons verkondigd is, dan zullen wij ervaren dat we tevergeefs geloofd hebben.

Deze woorden schreef de apostel Paulus om het vorige en ook het volgende wat hij zei des te dieper in het hart van de Korinthiërs in te drukken, waar hij gaat bewijzen dat er een opstanding van de doden zal zijn. Dat Evangelie was door hen omhelsd en aangenomen, zodat zij daarin vast gefundeerd waren. De grootste gelukzaligheid van de mensen was hun daarin geopenbaard. U bent zalig gemaakt, u bent niet alleen uit uw heidendom verlost, en u bent ook niet alleen in een goede gelegenheid om behouden te worden; nee, u bent al zalig, want u hebt het begin van de hemel op aarde, omdat ieder heilige hier al een burger van de hemel is, van het Jeruzalem dat boven is, Galaten 4:26.

De apostel schreef ook omdat het enige middel om hun zaligheid te bevorderen het Evangelie is. Want dat maakt het Voorwerp van de zaligheid bekend en stuurt de verloren zondaar op de weg die hij gaan moet om tot het eeuwige leven te komen. Ja, het verzekert ons dat de toegang tot de hemel geopend is; het moedigt ons aan en maakt ons bereid om daar grote ernst mee te maken, om zo de gewenste zaligheid te ontvangen.

Er is nog een reden waarom Paulus schreef. Die heeft te maken met de bijzondere genade van het geloof. Het geloof is noodzakelijk als het om dit Evangelie gaat, want daardoor verwachten wij wat is bekendgemaakt, en omhelzen wij wat wordt aangeboden en beloofd aan allen die de Heere Jezus, onze Zaligmaker, verwachten tot zaligheid. Zonder de daad van het geloof

betekent het Evangelie niets voor ons, en zal het ons beslist niet baten. Daar is ook het horen bij ingesloten, waardoor het geloof in ons komt; en zonder dit geloof van het zalige Evangelie zal onze prediking en uw geloof ijdel zijn, vers 14.

Ik wil in dit verband nadruk leggen op een bepaald facet van de geest, dat hiervoor vereist wordt, namelijk het geheugen en de herinnering. U moet namelijk in uw herinnering bewaren wat ik u verkondigd heb. Want hoewel de gemelde zaken erop gericht zijn dat u in uw hart steeds een daadkrachtig geloof van het Evangelie bewaart en in het bijzonder van de opstanding uit de doden, toch is het ook nodig in uw geheugen de formulering van de gezonde woorden te onthouden, op de manier waarop ik ze u verkondigd heb.

Wat wij onthouden en in ons hart bewaren wanneer we het Woord van de Heere en het Evangelie horen, kan invloed hebben op de bevordering van onze zaligheid. Dat staat niet los van elkaar. Want zonder het Evangelie is er geen zaligheid en zonder geloof is het Evangelie voor ons niet tot voordeel, en zonder bewaring van de woorden die wij horen, is er geen zaligmakend geloof of ook maar enige weldaad. Want als u het Evangelie niet onwankelbaar vasthoudt en niet in uw geheugen bewaart wat ik u over de opstanding en het eeuwige leven gepreekt heb, dan hebt u tevergeefs gehoord en is uw geloof ijdel, 1 Korinthe 15:14.

Zo zien wij kort en duidelijk de betekenis en bedoeling van de woorden van de apostel. Wat in het vorige vers gemeld is en nu weer te pas komt, sla ik over, omdat ik niet graag tweemaal hetzelfde zeg. Maar omdat dit wel veel gehoord doch weinig ter harte genomen wordt, leg ik het er nu op toe u goede hoorders te maken door te laten zien wat de hinderpalen zijn, maar ook de hulpmiddelen, die voor een goed bewaren van de geestelijke zaken nodig zijn. Daarbij letten we op de vermaning van de apostel, die van het Evangelie zegt in onze tekst: *Waardoor gij ook zalig wordt, indien gij het behoudt op zodanige wijze, als ik het u verkondigd heb; tenzij dan dat gij tevergeefs geloofd hebt.*

Er is onder godsdienstige mensen geen gebrek dat zo gewoon is als de zwakheid van hun herinnering, wat hen intussen wel schuldig maakt wegens hun zorgeloosheid en onachtzaamheid. Want het is toch waar dat als mensen zalig zullen worden door het Evangelie, zij zich moeten herinneren wat zij hoorden prediken. Omdat dit een zaak is die voor u van groot belang is, zal ik de kwaal van een slecht geheugen en het herstel daarvan voor u op een duidelijke wijze aan de orde stellen.

Ik wijs u op de volgende zaken:

1. Wat het geheugen is.
2. Het uitstekende van deze eigenschap.
3. Het verdorven karakter ervan.
4. Het herstel of de heiligmaking ervan.
5. De gewone belemmeringen.
6. De juiste hulpmiddelen hiervoor.

1.

Het geheugen is het vermogen van de ziel, waarin de dingen die wij weten bewaard worden. Daardoor is onze redelijke ziel als een pakhuis van wat door onze ogen en oren daarin gebracht wordt. Door deze twee zintuigen, het gezicht en het gehoor, wordt ons verstand bereikt en daarmee is er tevens de garantie dat de waarheden die wij horen in ons hart ingedrukt worden. Daardoor wordt tevens bewaard wat daarin verzameld wordt. Daarom werd het geheugen door de klassieke schrijvers de buik van de ziel genoemd. Er is een klein koninkrijk in de ziel van de mens: de koning of beheerder ervan is de wil, de geheime raad is het verstand, de rechter is het geweten, en de grote schatkamer is het geheugen.

2.

Deze uitnemende eigenschap van de ziel van een mens is een wonderlijke zaak! Niets in de ziel is wonderlijker dan het geheugen, dat onnoemelijk veel verbeeldingen van dingen kan bewaren. Wat voor het oog verloren schijnt, wordt daarin door een wonderlijk vermogen hersteld en bewaard. Het geheugen heeft het vermogen om afwezige dingen en wat zich in het verleden heeft afgespeeld, voor de geest te roepen. Met behulp van het geheugen houdt men vast wat men in boeken gelezen of in preken gehoord heeft, evenals de voorbeelden van Gods barmhartigheid om ons aan te moedigen of Zijn oordelen om ons te waarschuwen. Wat zou de ziel arm zijn zonder het geheugen. Dat weten zij het best die dit vermogen verloren hebben en geen enkele onbelangrijke of belangrijke vraag kunnen beantwoorden. We lezen dat de orator Massaba Corvinus zijn eigen naam vergat, en dat Atticus de namen van de letters van het alfabet nooit kon onthouden. Al wat in het leven van mensen is voorbijgegaan, is verloren gegaan als hij geen herinnering heeft; en dan is ook de troost voor de ziel verloren. De ziel wordt dan arm aan kennis en gaven. Het geheugen was oorspronkelijk, vóór de zondeval, gelukkig; het was als een kristallen glas waarin alles werd gezien en op de goede wijze begrepen. Nu is de herinnering gebroken en bezoedeld. Toen was ze als een ijzeren kist, nu als een zeef of een zak met gaten. Toen waren de haar verwante zielsaspecten een helder verstand en een heilige wil, zodat Adam in de prilheid van zijn bestaan aan zijn Schepper gedacht en de HEERE kende, diende, loofde en liefhad.

3.

Nu moeten we spreken over het verdorven karakter van de herinnering. Want door Adams val zijn al de werkingen van de ziel op een ellendige wijze verdorven. Als een prima horloge op de grond valt, kunnen de radertjes en pennetjes ervan breken of ontwricht worden. Onze val is te vergelijken met die van een kostbaar glas, dat geheel en al in stukken valt en vernietigd wordt. Zo doen het verstand en het geheugen met de ziel. Daarom moeten ze vernieuwd worden.

Wat zijn de gebreken? We noemen er enkele.

Het geheugen denkt aan dingen die het zou moeten vergeten, dingen die nutteloos zijn. Er zijn duizenden dingen die onnodig en van geen enkel nut zijn, die het geheugen vullen en de betere dingen eruit houden. Dan let men niet op alles wat nodig is om begrepen en onthouden te worden, maar wel op dingen die schadelijk voor ons kunnen zijn. Zo blijven we wel denken aan beledigingen, of aan het feit dat iemand kwaad van ons heeft gesproken of ons slecht behandeld heeft. Wij kunnen maar al te goed allerlei oude uitspraken, wispelturig gedrag jegens ons en ook geleden onrecht onthouden, waarvan men zegt dat te willen vergeven, maar niet te kunnen vergeten. Dat is heel schadelijk voor ons evenals andere zondige praktijken. Zo kunnen wij een verhaal van zeven jaar geleden onthouden, terwijl we een preek na zeven uren vergeten zijn. Zij denken aan de hoererij van hun jeugd, Ezechiël 23. De herinnering stelt de meest dubieuze en slechte zaken voor aan het zondige en ijdele hart. Wat men weet, wordt zo steeds vernieuwd, en men denkt daaraan met plezier. Zo drinkt men het kwaad steeds dieper in en verdubbelt men de schuld. Het ondeugdelijke geheugen wordt heel treffend vergeleken met een zeef, die het goede koren er doorheen laat vallen en alleen het kaf overhoudt. We zijn het geheugen dus niet kwijt, maar het is wel vergiftigd.

De verdorvenheid van het geheugen brengt ook met zich mee dat wij dingen vergeten die we beslist hadden moeten onthouden. Juist die goede dingen zijn zo bijzonder talrijk, belangrijk en nuttig.

Ik zal er slechts enkele noemen.

- Wij behoren te denken aan onze Schepper, Prediker 12:1, en wat Hij allemaal voor ons heeft gedaan, en toch vergeten wij Hem dagen zonder getal, Jeremia 2:32. En dat terwijl wij Hem

toch steeds zien, tasten en voelen, terwijl Hij niet ver van ons is, in Wie wij leven, ons bewegen en zijn, Handelingen 17:27. Tegelijk met Hem vergeten wij ook de grote dingen die Hij voor ons gedaan heeft in het werk van de schepping en de voorzienigheid, in het bijzonder voor Zijn kerk. Met Asaf zouden wij daarom moeten denken aan de wonderen die God vanouds heeft gedaan, Psalm 77. Dan komen er voor ons ook Zijn barmhartigheid en verlossing nog bij; daarvan zou elke oprechte christen een register moeten bijhouden in zijn hart en verstand. In Deuteronomium 8:2 staat: Gij zult gedenken al de weg, die u de HEERE, uw God, deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft.

- Wij behoren ook te denken aan onze Verlosser, en wat Hij voor ons geleden heeft. Daar is Christus' liefde, door Zichzelf te geven tot een rantsoen en slachtoffer voor de zonden, Mattheüs 20:28. Daarom stelde Hij het Heilig Avondmaal in tot Zijn gedachtenis, want daarbij zijn betrokken de genade die Hij ons schonk, het geloof, de liefde, de bekering en de dankzegging. Dan gaat het vooral om het steeds opnieuw gebruiken van deze inzet, zodat het mag genoten worden. Anders wordt aan al deze goede gaven van de Heere tekortgedaan. Daarom moeten wij met David dikwijls uitroepen: Loof de HEERE, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden, Psalm 103:2.

- Verder behoren wij te denken aan de waarheden die in het christelijke geloof geopenbaard worden, vooral die voor ons van het hoogste belang zijn. De profeet Maleachi vermaant: Gedenk de wet van Mozes, Mijn knecht, die Ik hem bevolen heb op Horeb aan gans Israël, de inzettingen en de rechten, hoofdstuk 1:4. Daarom wilde Petrus de waarheid van de heiligen in herinnering brengen, zo lang hij leefde, hoewel zij die kenden 2 Petrus 1:12-13. De kennis en de leer van God en Zijn Zoon Jezus Christus, de kennis van de schepping en de val, de kennis van het verbond der verlossing en der genade, de kennis van geloof en bekering, de kennis van de opstanding en het toekomstige oordeel - al deze dingen behoorden zó in het hart van de christenen gedrukt te zijn, dat ze die wisten als was het hun naam. En toch... hoe velen zijn er die jarenlang Gods Woord horen, maar het geloof niet kunnen beschrijven, waardoor de ziel leeft!

- Laten we ook de plichten die het christelijke geloof met zich meebrengt, niet vergeten. De Schrift eist het zo vaak van ons om hieraan te denken, omdat wij zo gemakkelijk vergeten. Wat zal de bedoeling zijn van Exodus 20:8: Gedenkt de sabbatdag, dat gij die heiligt? En Hebreëen 13, door sommigen een hoofdstuk van herinnering genoemd, is ook duidelijk genoeg, zoals bijvoorbeeld in vers 2-3 en 16: Vergeet de herbergzaamheid niet; gedenkt de gevangenen, en vergeet de weldadigheid en de mededeelzaamheid niet. Onze plichten worden hier dus aangewezen met een 'Denk eraan!', omdat wij die zo gemakkelijk vergeten. Dat is net zo tegen de rede in als ons vergeten van eten en slapen. Want als christenen leven wij door het geloof, en ademen we door de gebeden. Dus als wij deze en méér andere plichten vergeten ten opzichte van God of onze naasten, dan vergeten we de christelijke godsdienst zélf.

- We moeten verder ook aan onze zonden denken. Dat is nodig, niet om onze liefde tot het kwaad aan te wakkeren, want dat is verdoemelijk. Maar wel om die zonden te laten en te haten, want dat is nodig tot zaligheid. Ezechiël roept ertoe op in hoofdstuk 36:31: Dan zult gij gedenken aan uw boze wegen en uw wegen die niet goed waren; en gij zult een walging van u zelf hebben over uw ongerechtigheden en over uw gruwelen. Hoeveel zonden vergeet de zondaar niet! Hij vergeet zijn leugens, zijn lichtvaardig eedzweren en bedorven zeden, zijn vloeken en vechten, zijn dronkenschap en hoererij, en alle ongerechtigheden meer; alles vergeet hij. Totdat God in barmhartigheid of in toorn zijn geweten doet ontwaken; en dan wordt hem alles ordentelijk voor ogen gesteld, hetzij tot hun bekering, of tot hun schrik en verderf. Mozes spreekt erover in Deuteronomium 9:7: Gedenk, vergeet niet, dat gij de HEERE, uw God, in de woestijn zeer vertoerd hebt.

- Ook aan onze beloften en verbondsluizingen met God behoren we denken. De verdorvenheid van onze herinnering blijkt bijvoorbeeld duidelijk wat de Heilige Doop betreft: wij beloofden

toen namelijk dat wij oprecht de wereld, ons vleeselijk leven en de duivel zouden verlaten, en onze Heere en Verlosser oprecht gehoorzaam zouden zijn door al Zijn geboden te houden. Daar denken we echter maar zelden over. Precies het tegenovergestelde blijkt uit de levenshouding van veel mensen. Denk aan uw beloften op het ziekbed, toen uw leven in gevaar was, hoe u er toen voorstond en hoe het nu met u is. U was tóén een grote huichelaar, of u bent nú een echte afvallige! Maar bedrieg u niet, God laat zich niet bespotten. Hij heeft verschillende wegen waardoor Hij u eens daaraan zal doen denken.

- Ook aan Gods kerk moeten we denken. Heel de algemene, christelijke kerk smeekt iedere dag: O, gedenk mij in uw gebeden. De heilige David zegt in Palm 137: Indien ik u vergeet, o Jeruzalem! zo vergeet mijn rechterhand zichzelf; mijn tong kleve aan mijn gehemelte, zo ik aan u niet gedenk. Er is geen groter kenmerk van onze aanneming tot kinderen van God dan het meeleven en voortdurend denken aan Sion. Dat is het volk van de Heere, waar bijna niemand naar vraagt, hoewel ze ernstig vervolgd en verdrukt worden en ons klagend toeroepen: Gaat het u niet aan? Aanschouw toch mijn verdriet! Als we onze huiselijke gebeden eens zouden nagaan en ons gebed in de binnenkamer, hoe zal dan blijken dat ons geheugen in dit opzicht heel slecht is!

- Denk ook veel aan uw levenseinde. Hoe weinig is dit in de gedachten van de mensen! De profeet zei het al tegen het volk van zijn tijd in Jesaja 47:7: Tot nog toe hebt gij deze dingen niet ter harte genomen, gij hebt aan het einde daarvan niet gedacht. De profeet Jeremia beweent het in Klaagliederen 1:9: Zij heeft niet gedacht aan haar uiterste, daarom is zij wonderbaarlijk omlaag gedaald. Dat zal ook ons overkomen, als we met zo weinig wijsheid (Psalm 90:12) op ons levenseinde letten, terwijl wij steeds aan dood en oordeel, hel en hemel - de vier uitersten - moesten denken. Dat geldt alleen al omdat die zijn voorgezegd, maar vooral ook omdat het ons mensen past om daaraan te denken en daarop te letten, wat niet kan zonder de herinnering. Er zijn geen grafstenen of doodshoofden die zó op ons gemoed werken als de overdenking dat wij hier maar vreemdelingen zijn, en dat ons vaderland in de toekomstige wereld is. Het moet ons gaan om een hart, dat dood is voor de wereld en afkerig van de zonde; een hart met een hemels zielsverlangen, dat hier beneden geen rust kent en met zuchten en bidden wenst dat dit sterfelijke verslonden mag worden.

Dit alles dient voor u om aan te tonen en uit te leggen dat uw herinnering verdorven is en meer kwaad doet dan goed.

4.

We willen nu spreken over het herstel of de heiligmaking van het geheugen in zijn oorspronkelijke staat. Want als de verdorven natuur van de mens wordt veranderd, worden al de werkingen van de ziel eveneens veranderd en wordt het hart vernieuwd. Er is een nieuwe schepping van verstand, wil en herinnering. Door de herinnering denkt men nu aan goede dingen.

- Dat gebeurt allereerst door de reiniging waarmee de bekering begint. In Psalm 22:28 staat: Alle einden der aarde zullen het gedenken, en zich tot de HEERE bekeren. Want wie eraan denkt hoe de staat van de mens was direct na de schepping, moet ervaren dat er een ontzettende verandering gekomen is en dat er daarom herstel nodig is. Deze reiniging is ook nodig na de tweede val, waarvan in Openbaring 2:5 gesproken wordt: Gedenk dan, waarvan gij uitgevallen zijt, en bekeer u. Want als de Heilige Geest de onreine drijfveren in het zielsleven uitdrijft, wordt ook de droesem van allerlei zondige invloeden daarin uitgedreven.

- Dat men nu aan goede dingen denkt, komt ook door versterking van het geestelijke leven. Zoals de zonde verzwakt, zo versterkt de genade, die niet alleen op het verstand en de wil vat heeft, maar ook op de herinnering. Velen die vóór hun bekering hele hoofdstukken uit de Bijbel en vele preken vergaten, kunnen na de vernieuwing van hun hart en hun bekering daarvan veel onthouden en toepassen. Daar helpt Gods Geest hen bij, naar de belofte van onze Zaligmaker, Die volgens Johannes 14:26 sprak: Maar de Trooster (...) zal u indachtig maken alles,

wat Ik u gezegd heb. De genade dicht - om het zo te zeggen - het gat, dat de zonde geslagen heeft.

- Ook door de herinnering om te buigen naar het goede en zich te verzetten tegen het kwade, gaat men aan goede dingen denken. Vóór de wedergeboorte van het hart heeft men in zijn herinnering een hekel aan de goede dingen. Het is net zoals een verontreinigd lichaam dat niets van gezond voedsel moet weten en alleen maar trek heeft in verontreinigd en slecht voedsel, en dan ook niets goeds kan binnenhouden. Zo is het ook met ons: alle goede dingen zijn als vuur in groen en nat hout, dat gemakkelijk uitdooft. Maar als genade de innerlijke gestalte van het hart gaat veranderen, dan begint de herinnering aan geestelijke dingen een plaats te krijgen en het hart heeft vreugde in goede dingen. Psalm 119:16 zegt daarvan: Ik zal mijzelf vermaken in Uw inzettingen; Uw Woord zal ik niet vergeten. Wanneer God van binnen alles nieuw maakt, is het denken aan de zonden bitter en de vernederde ziel denkt eraan met grote droefheid.

- Dat de herinnering wordt gevuld met goede dingen, heeft als oorzaak dat Gods kind als Zijn schepsel nieuw is geworden door wedergeboorte. Een pas geboren kind verlangt niet méér naar melk dan een ziel naar wijsheid en kennis. Ja, het geheugen wordt gevuld met waarheden uit de Schrift, met beloften, wetten om naar te leven en raadgevingen. Het geheiligde verstand begrijpt die en de wil ontvangt ze graag, terwijl ze in het geheugen een plaats krijgen. In Mattheüs 12:35 staat: De goede mens brengt goede dingen voort uit de goede schat des harten. Zoals wereldse mensen door hun dwaze, aardsgesinde en zondige gesprekken duidelijk laten zien hoe het van binnen bij hen is, zo tonen ook de wijze, op God gerichte en godzalige gesprekken van de heiligen duidelijk aan welke schone dingen bij hen zijn; het is goud en geen koper.

- Ten slotte is het Gods genadige werk dat Hij bekwaam maakt om alles in het geheugen op een goede manier aan te wenden voor een nuttig gebruik. Als men direct geld nodig heeft, is veel geld in de kluis thuis niet zo goed als weinig in de portemonnee. De snoertjes die de Israëlieten aan de hoeken van hun kleren moesten maken, dienden om te denken aan al de geboden van de Heere en daarop te letten. Gij zult uw hart en uw ogen niet navolgen, die gij zijt nahoerende; opdat gij gedenkt en doet al Mijn geboden, en uw God heilig zijt, Numeri 15:39-40. De eeuwige barmhartigheid van God is beloofd, Psalm 103:18, aan degenen, die Zijn verbond houden, en die aan Zijn bevelen denken, om die te doen. Men moet op de juiste tijd denken aan alle goede dingen die wij tot onze beschikking hebben; en zo voortgang maken tot de volmaaktheid.

5.

In de vijfde plaats zal ik u laten zien wat de gewone belemmeringen zijn als het om een goed geheugen gaat, of om het anders te zeggen wat de zaken zijn die een goed geheugen in de weg staan.

- Dat is allereerst een zwak en klein verstand. Men kan een sterk geheugen hebben, terwijl het toch geen gezond geheugen is. Want als iets door een zwak en klein verstand niet goed begrepen wordt, kan het ook niet goed onthouden worden. Dan kan er niets goeds in het geheugen zijn. De natuurlijke mens begrijpt immers de geestelijke dingen niet. Daarom staat er in Mattheüs 13:43: Die oren heeft om te horen, die hore. Woorden zullen met weinig voordeel gebracht worden, als men de inhoud niet begrijpt. Daarom moet u ernaar staan om méér kennis van zaken en een beter begrip daarvan te krijgen. Bid God om een goed verstand en gebruik alle middelen om dat te bevorderen.

- Ook een aardsgesind en zorgeloos hart dat helemaal niet let op goede dingen, is een belemmering. Want dingen waarop men weinig acht geeft, zal men nooit onthouden. Naar gelang iets indruk maakt op ons gemoed, krijgt dit ook een plaats in de herinnering. Bepaalde plaatsen in de Heilige Schrift die gehoord of gelezen zijn, kunnen de ene keer veronachtzaamd en

vergeten worden worden, maar op een andere keer, als het hart goed gesteld is, wél worden opgemerkt en onthouden. In harde was kan niets worden ingedrukt, maar als ze dichtbij het vuur zacht wordt, krijgt het een zegelafdruk. Daarom hebt u die klaagt over een slecht geheugen, méér reden om uw oude, dode en harde hart te beklagen en niet te rusten voor het vernieuwd is.

- Verder is een belemmering een geliefkoosde zonde die u in uw binnenste bewaart. Deze verzwakt en bederft al de werkingen van de ziel, want de macht van die zonde strijdt daartegen en brengt de goede neigingen geheel in de war. Zo'n zonde verzwakt vooral het geheugen, dat als het ware gedwongen wordt om het met de sterkste partij te houden en daaraan onderworpen te zijn. De begeerlijkheden en de boze lusten strijden tegen de ziel, en die heeft dan geen zin in geestelijke zaken. Daarom: indien dan uw rechteroog u ergert, trekt het uit, en werpt het van u, Mattheüs 5:29, want anders zal uw herinneringsvermogen nooit genezen worden. Ja, het boek van uw geheugen, dat vol geschreven en beklad is, moet eerst uitgewist worden vóórdat u daarin een aantal nieuwe dingen kunt schrijven. Zo moeten de strepen en zwarte letters van uw geliefde zonden afgewassen zijn door een algehele doding daarvan, voordat er goede dingen in uw geheugen bewaard blijven.

- Moeiten en zorgen over allerlei wereldse aangelegenheden zijn eveneens heel slecht voor uw herinneringsvermogen. De Zaligmaker heeft ons duidelijk gezegd dat geen enkel mens God én de mammon kan dienen. Het geheugen is maar beperkt, hoewel het wel openstaat voor wereldse dingen en zondige gedachten die u koestert. Die gedachten verwerpen het ene goede ding dat nodig is en u noodzakelijk moet kennen. Daardoor wil het geheugen geen plaats geven aan geestelijke zaken. De ervaring leert dat jonge mensen die geen zorgen hebben over allerlei wereldse aangelegenheden, een beter geheugen hebben dan andere mensen, bij wie het denken over en opmerken van het goede wat zij lezen of horen, helemaal weggenomen worden door de moeiten en zorgen van het leven. De verleiding door de rijkdom van deze wereld verstikt het Woord. Als u daarom uw geheugen wilt versterken, verminder dan uw zorg over en uw denken aan aardse dingen. Bedenk dat God uw nutteloos zorgen en zwoegen vervloekt, omdat het u geen goed doet en daardoor ook het goede van u geweerd wordt. U wilt uw paard niet te zwaar belasten, maar waarom dan wel uw eigen geest? Let hier toch terdege op en maak in uw verstand en hart plaats voor geestelijke zaken, vóórdat het daarin door wereldse zorgen en aardse bezigheden een warboel wordt.

- Ook uitspattingen en dronkenschap zijn grote vijanden van het geheugen. Daardoor worden uw hersenen vertroebeld en die kunnen daardoor niet op een goede manier gebruikt worden. Door een overvloed van eten of drinken wordt het verstand bedwelmd. Een vol lichaam heeft zelden een helder hoofd, dat door te veel drank immers van slag raakt. In Spreuken 31:4-5 staat: Het komt de koningen niet toe, o Lemuël! (...) wijn te drinken, en de prinsen, sterke drank te begeren; opdat hij niet drinke en het ingezette vergete. Het is duidelijk dat een dronken mens vergeet wat hij gedaan of gesproken heeft. Daarvan zijn maar al te veel slechte bewijzen; dat betreft dan mensen die niet alleen hun bezittingen en hun verstand door drank te gronde hebben gericht, maar ook hun geleerdheid en gezondheid, hun ziel, hun hersenen, ja kortom alles. Daardoor kwamen ze op het niveau van een zot. Hosea 4:11 waarschuwt ervoor: Hoererij, en wijn, en most neemt het hart weg. Houd daarom nauwlettend de wacht over uzelf!

- Hevige en sterke hartstochten, zoals woede, diep verdriet, liefde en angst, bederven het geheugen eveneens. Wij kunnen weliswaar niet zonder hartstocht, maar het verstand matigt die, en wat de godzaligen betreft, geeft genade er leiding aan. Waar die teugels ontbreken, brengen zij het zielenleven op een vreselijke wijze in de war, zoals een aardbeving het land teistert. Een razende woede verhit het bloed en doet het koken, en als gevolg daarvan raken hart en geest helemaal in de war. Daardoor smelt het begrip in de hersens weg zoals was door het vuur. De indrukken die het zegel maakte, zijn nu helemaal weg. Met diep verdriet, angst en

overmatige liefde is het ook zo gesteld. Daardoor kunt u bij uzelf en anderen vaststellen, hoe uw arm herinneringsvermogen daaronder gaat lijden. Span u daarom tot het uiterste in om door Gods sterk makende genade uw ongerechtigheden ten onder te brengen. Onze sterke hartstochten hebben die genade even hard nodig als een ongetemd paard een sterke teugel. In die sterke hartstochten ligt veel schuld, maar u zult ook ervaren dat daardoor ook veel kwaad veroorzaakt wordt. Tracht daarom uw ziel te genezen en te behouden!

- Ten slotte is het zo, dat u uw geheugen bederft als u heel veel en ook nog tegenstrijdige zaken overhoop haalt en door elkaar gooit, want dan gaat het goede door het kwade weg en wordt het goede dus verhinderd. Zo gaat het als u een overvloedige hoeveelheid lectuur leest zonder te verwerken wat u leest. Dan bewaren we de woorden niet in ons hart, zoals Maria. Let er daarom op hoe u luistert. Doe uw uiterste best om te begrijpen wat u leest en hoort. Lees ook niet méér dan u kunt begrijpen en onthouden; anders zult u altijd leren en nooit tot kennis van de waarheid komen, zoals Paulus in 2 Timotheüs 3:7 opmerkt. Nogmaals, let erop dat u de dingen begrijpt door erover na te denken. Loop niet te snel. Wie met de postwagen meerijdt, kan het landschap niet beschrijven en daarover geen juiste informatie geven.¹ Blijf met uw gedachten eens wat stilstaan bij één bepaalde zaak. Wanneer één ding goed overdacht is en op een heldere manier begrepen wordt, zal dat veel beter onthouden worden.

Zo heb ik u laten zien welke hinderpalen er zijn voor het geheugen, en ook wat in het algemeen de oorzaken zijn van een slecht herinneringsvermogen.

6.

Waar ik nu in het bijzonder over wil spreken, betreft de middelen die geschikt zijn om een goed geheugen te bevorderen. We kunnen dan een onderscheid in drieën maken, namelijk hulpmiddelen op het natuurlijke vlak, hulpmiddelen die aangeleerd kunnen worden, en hulpmiddelen die in geestelijk opzicht belangrijk zijn.

Allereerst de natuurlijke hulpmiddelen voor het bevorderen van een goed geheugen.

- Het kan dan nodig zijn een bekwame arts in te schakelen, en nuttige dingen te doen die kunnen dienen om een slecht geheugen te verbeteren. Koude hersenen² zijn de oorzaak van vergeetachtigheid. De juiste temperatuur en een niet te hoge vochtigheidsgraad vormen goede hulpmiddelen om het geheugen te versterken, waardoor iets gemakkelijker begrepen wordt en onthouden kan worden. Daarom beveel ik u enkele dingen in het bijzonder aan.

- Dat is allereerst een sober dieet, want door te veel eten en drinken worden de hersenen aangetast en als gevolg daarvan wordt het geheugen verzwakt. Matig eten en drinken is goed voor een geregelde bloedsomloop en houdt uw geest helder; ook frisse lucht is hiervoor heel goed. In Lukas 21:34 staat: Wacht uzelf, dat uw harten niet te eniger tijd bezwaard worden met brasserij en dronkenschap. De heidenen overtreffen veel christenen in matigheid. Wat is het slecht ons verstand te verderven door te voldoen aan onze zondige begeerten en lusten.

- Ook een rustig en kalm gemoed is heel bevorderlijk, want alle sterke en ongeregelde hartstochten verzwakken het geheugen, terwijl een tevreden inwendige gesteldheid het juist versterkt. Het is waar: de mens wordt tot moeite geboren, gelijk spranken der vurige kolen zich verheffen tot vliegen, Job 5:7. Als wij ons innerlijk niet onderwerpen, is onze ziel als een onstuimige zee en het geheugen is verward. In helder water kunt u de vis zien, maar als het water kolkt, is het onmogelijk ook maar iets daarin te zien. Zo is het ook met het verstand en het geheugen. Zolang ons binnenste rust ervaart, is alles helder en staat het open voor onze herinnering. Maar als het anders is, blijft alles voor ons duister. Het geloof moet dus bezig zijn met

¹ Voor de tijdgenoten van Wilhelmus à Brakel was de postwagen een zeer snelle wijze van vervoer! Hertaler.

² Hier zou À Brakel mee kunnen bedoelen: niet-geactiveerde hersens. Het zou ook letterlijk genomen kunnen worden, in die zin dat hersens moeilijker hun denkwerk doen als de temperatuur van de omgeving te laag is. Hertaler.

en vertrouwen op de almachtige God en Zijn beloften. Jesaja 26:3 bevestigt dit, want daar staat: Gij zult allerlei vrede bewaren, want men heeft op U vertrouwd.

Er zijn ook hulpmiddelen die aangeleerd kunnen worden.

- Ik noem u onder andere het herhalen van die dingen, die men wil onthouden. Als u die steeds overdenkt en in uw verstand opslaat, wordt de indruk des te dieper. Deuteronomium 11:18-19 zegt: Legt dan deze mijn woorden in uw hart, en in uw ziel, en bindt ze tot een teken op uw hand, dat zij tot voorhoofdbanden zijn tussen uw ogen; en leert die uw kinderen, sprekende daarvan als gij in uw huis zit, en als gij op de weg gaat, en als gij neerligt, en als gij opstaat. Er zijn verschillende redenaars die hun redevoeringen dikwijls herhaald hebben om ze goed te kunnen onthouden. Daarom gaf Pythagoras zijn studenten de opdracht elke avond vóór zij naar bed gingen alles wat zij die dag gehoord, gelezen of gedaan hadden te overdenken en te herhalen. Hoeveel temeer moet u op een rustdag 's avonds overdenken wat u die dag hoorde, daarvan spreken met uw gezin en het herhalen, om zo uw geheugen te versterken.

- Het is ook heel goed veel te schrijven, en zo de nodige zaken voor ogen te hebben zoals in een boek. Maar het geheugen en de boeken zijn een te gering en zwak middel om de dingen vast te houden die door ons overdacht moeten worden. De Heilige Geest leert ons beter in Deuteronomium 11:20: Schrijft ze op de deurposten van uw huis, en aan uw poorten. Ja, zelfs de koning moest volgens Deuteronomium 17:18 de woorden van de wet in een boek schrijven om daar des te beter aan herinnerd te kunnen worden. Zo worden de goddelijke waarheden diep in ons hart geprent door ze op te schrijven; en daarom beveel ik u aan de preken op te schrijven, niet alleen als een hulpmiddel voor uw geheugen, maar ook om waakzaam te zijn onder de verkondiging van wat God u nadrukkelijk te kennen geeft. Want het past niet om te slapen of naar alle kanten om u heen te kijken! Dat is immers schadelijk voor uw aandacht, die onder dat kijken steeds op wat anders gericht wordt. Helaas, hoeveel uitstekend onderwijs, raadgevingen en kentekenen van genade hebt u al gehoord, die vrijwel geheel vergeten zijn, terwijl u die had moeten onthouden.

- U moet ten slotte leren uw geheugen goed te gebruiken en u aanwennen om steeds over de dingen na te denken. Veel wijze mensen houden hun geheugen actief door steeds de belangrijkste punten te overdenken. Als ze thuiskomen, na zelf gepreekt of geluisterd te hebben, schrijven ze die op. Zo houden ze alles vast doordat ze de dingen steeds moeten overdenken, in de zin van hun gedachten en van hun hart. Laat ook uw kinderen of de dienstboden iets vertellen van de preek of de catechisatie. U zult het zien! Dat gebruik en die gewoonte zal hen des te meer doen onthouden. Zet zo uw verstand aan het werk en vestig uw aandacht op dingen die nuttig en nodig zijn, opdat ze u helemaal vertrouwd voorkomen. Doe dit totdat ze in uw geheugen zijn opgesloten.

Er zijn in de derde plaats ook geestelijke hulpmiddelen.

- Om te beginnen moet u uw vergeetachtigheid bewenen. De Joden zeggen dat Adam moest huilen, toen hij naar het Paradijs omzag en aan zijn val moest denken. Maar wij hebben reden genoeg om te treuren en schreiend niet alleen aan onze grote schuld te denken, maar ook te kijken naar de vreselijke gevolgen van die val, waaraan wij immers allen schuldig staan. Ons slechte geheugen is een gevolg, een oorzaak en een teken van de val en van veel kwaad, omdat het vergeten van God afgoderij genoemd wordt, de grootste zonde in de Schrift, Psalm 9:17-18. Daaruit komt voort dat Hij door ons niet als Heere erkend wordt, en daarom hebben wij des te meer reden om ons voor God te verootmoedigen.

- Ook is het nodig om te bidden om de gave van een goed geheugen. Want alle goede gave, en alle volmaakte gift - waarvan het geheugen er één is - is van boven, van de Vader der lichten afkomende, Jakobus 1:17. Daarom moet die gave gezocht worden door aanhoudende ernstige gebeden, die de gouden sleutel zijn om de schatkamer van de hemel te ontsluiten voor nood-

druftige zielen. O, smee de Heere, dat Hij niet alleen uw ziel wil heiligen, maar ook alles wat daarbij hoort. U hebt grond voor uw gebed, want onze Zaligmaker heeft gezegd dat de Vader de Heilige Geest wil zenden om u te leren en alles indachtig te maken, Johannes 14:26. Hij wil de Geest geven aan allen die Hem daarom bidden, Lukas 11:13. Dit ernstige gebed brengt een zegen met zich mee. Smeek de Heere dat Hij Zijn waarheden diep in uw hart drukt en die zegent. Als u een preek gehoord hebt, zeg dan met David in zijn gebed: O HEERE, (...) bewaar dit in eeuwigheid in de zin der gedachten van het hart van Uw volk, 1 Kronieken 29:18. Wees ervan verzekerd dat God de inwendige stem en het smeken van Zijn eigen Geest wil horen en u een geheugen wil geven, dat kan dienen tot Zijn eer en tot uw bestwil is.

- Vervolgens is het nodig om heel aandachtig te zijn onder het luisteren of lezen. Als het verstand niet actief is onder het luisteren, zal het geheugen niet goed kunnen onthouden wat gehoord of gelezen is. Richt daarom uw gedachten op het heilige werk dat u doet. Besef dat de almachtige God tot u spreekt door iedere preek of door een goed boek dat u leest of hoort voorlezen. Ieder hoofdstuk en iedere preek zijn een brief van God uit de hemel aan u gezonden. Het Evangelie is de wil en het testament van onze Zaligmaker, dat wij des te beter zullen onthouden als wij het ijverig onderzoeken. Want hoe groter uw inspanning is als u het onderzoekt, hoe beter u het zult onthouden. De heilige David kon zeggen in Psalm 119:93: Ik zal uw bevelen in eeuwigheid niet vergeten, want daardoor hebt Gij mij levend gemaakt. Het woord uit de Schrift dat ons levend maakte, zullen wij niet gemakkelijk vergeten. Als het hart bewogen is, is het hoofd ook actief. Het is geen wonder dat men weinig onthoudt, als men achteloos luistert. Het is duidelijk: rondzwervende ogen verraden afdwalende gedachten!

- Daarnaast is het nodig om met de nodige waardering te luisteren. Hoe meer wij op iets gesteld zijn en dat waarderen, hoe beter wij het onthouden. Kinderen denken aan allerlei nieuwe dingen die ze nooit eerder zagen, maar ouderen denken aan alles waarvoor zij de verantwoordelijkheid dragen. Als wij iets waarderen en van iets of iemand houden, dan heeft dat invloed op onze geest. De geest is het instrument van ons geheugen en drukt daar de dingen in die ons lief zijn en waardevol. Waarom kan een moeder haar zuigeling niet vergeten? Omdat zij haar kind hartelijk lief heeft. Zo zal onze liefde voor goede dingen ons ervoor behoeden ze te vergeten. Het beste middel voor ons geheugen is ons te vernederen onder Gods dreigende oordeel en ons te vertroosten met Zijn beloften. Want een diepe droefheid en een grote vreugde worden diep in ons hart gedrukt. Daarom moet u beseffen dat de geestelijke zaken voor u van uitnemend nut zijn. Ontvang de waarheid dan ook met liefde en u zult die beter in uw gedachten houden. Psalm 119:16 zegt het zo: Ik zal mijzelf vermaken in Uw inzettingen; Uw Woord zal ik niet vergeten.

- Ten slotte is het goed om ernstig te mediteren over wat u gehoord en gelezen hebt. Als men leest of luistert, en zich direct daarna weer met andere dingen bezighoudt, is men het vlug vergeten, zie Jakobus 1:24-25. Dan is het als iemand die in de spiegel kijkt en direct weer vergeten is hoe hij eruit ziet. Maar wie aandachtig en opmerkzaam toeziet, zal geen vergeefse lezer of luisteraar zijn, maar een dader van het Woord; en hij zal gezegend zijn in alles wat hij doet. Want hij maakt een goed gebruik van alles wat hij leest of hoort, hij past het toe op zijn hart en doet er zijn voordeel mee. Daarmee handelt hij zoals Psalm 119:11 zegt: Ik heb Uw rede in mijn hart verborgen, opdat ik tegen U niet zondigen zou. Een bepaalde waarheid, een verplichting, een gedane belofte of een bepaalde kwestie kan in onze gedachten blijven en vertrouwd zijn voor ons zielenleven, als wij die goede zaak een plek geven in ons hart en er nog eens opnieuw onze gedachten over laten gaan. Doe uw boek dicht als u een poosje gelezen hebt en denk er over na; dan zal het u bijblijven. Een rustige regen doordrenkt de grond helemaal, maar een stortregen stroomt weg over het grondoppervlak. Zo is het ook met luisteraars en lezers die heel vergeetachtig zijn en daarom vergeten wat ze lezen of horen. Zij denken er immers niet over na en daardoor is onze en hun moeite tevergeefs.

Tegenwerpingen

Maar u mag mij tegenwerpen en zeggen:

- De Schrift leert ons God te vrezen en Zijn geboden te houden; dat is het enige wat de mens moet doen. Waar is het dan voor nodig om zoveel zaken te overdenken? Ik antwoord dat voor dit gebod van God uw overdenking eveneens nodig is. Zonder dit laatste kunt u Gods geboden niet doen en ook niet bewaren. Er zijn tien geboden, maar wel duizend plichten rond geboden en verboden. Hoe zal het ene gedaan en het andere gelaten worden, als wij daar niet steeds aan denken? Dat geldt niet alleen voor de geboden en inzettingen van de Heere, maar ook voor de beloften van het verbond en van de leer des levens tot zaligheid.

- U zegt misschien: Maar het is onmogelijk zoveel plaatsen uit de Schrift te onthouden, met daarnaast nog zoveel vermaningen en regels als wij gehoord hebben. Mijn antwoord daarop is: Ook als u het niet ten volle kunt waarmaken, doe echter wel zoveel u kunt. Wij kunnen in dit leven al de geboden niet volmaakt naleven, maar wij moeten ons wel inspannen om te doen wat wij kunnen; en dan wil onze hemelse Vader ons helpen en ons aanvaarden. Maar als u een sterk geheugen hebt voor slechte dingen en een gebrekkig herinneringsvermogen ten opzichte van God en de godzaligheid, dan bent u dichtbij de vervloeking volgens Maleachi 1:14.

- Uw derde bezwaar kan als volgt luiden: Ja, maar wij hebben net zo'n goed hart als de meest voortreffelijken, hoewel wij niet zo'n sterk geheugen hebben. Mijn antwoord luidt: Dit is ijdele roem en geeft de hoogmoed van uw hart te kennen, want geen enkel nederig en zedelijk hoogstaand mens zal zichzelf zó vleien. U beroemt u op de vernieuwing en de heiligheid van uw hart, evenals op uw onschuld en uw keurig geordende leven, maar God kunt u niet bespotten, want Hij weet en ziet de verharding van uw hart en is getuige van uw slechte en zondige levensgedrag. Maar als u een goed hart hebt, hoe komt het dan dat u ook geen goed geheugen hebt? Het ene vloeit immers uit het andere voort; een oprecht en volkomen hart heeft op alles een invloed ten goede! Bedrieg u daarom niet, door te denken dat u geestelijk rijk bent, terwijl u arm, blind, ellendig en naakt bent, Openbaring 3:17.

- Maar nu zou een zwakke christen gemakkelijk kunnen zeggen: Als er geen geloof of zaligheid te krijgen is zonder aan geestelijke dingen te denken, dan heb ik zeker geen genade, want ik hoor en lees wel veel maar ik kan niets onthouden. Ik zal tevergeefs geloven. Daarop antwoord ik dat u moet weten dat er een herinneringsvermogen is waardoor u veel van het verleden kunt weten, én een herinneringsvermogen dat op de praktijk van de godzaligheid is gericht. Ik zeg dit om op uw twijfel te reageren en deze weg te nemen. Die eerste soort herinnering is een zeer te waarderen natuurlijke eigenschap óf een bijzondere gave. Ze is wel een goed hulpmiddel om tot genade te komen, maar ze is in strikte zin niet nodig. Welk voordeel heeft het voor de zaligheid van een mens, als hij net als Cyrus en Scipio in de goede volgorde tweeduizend namen kan herhalen en net als Seneca tweehonderd verzen kan opzeggen, wanneer hij niet weet hoe hij denken moet aan de leiding van God en Zijn beloften, die dienen tot zijn troost en van nut zijn voor de praktijk der godzaligheid? Maar een herinneringsvermogen dat op de praktijk van de godzaligheid is gericht, is nuttig tot heiligmaking. Daardoor worden goede dingen ontvangen, gereed om te gebruiken, die aangenaam zijn voor de ziel en strekken tot heiligmaking. Als u gevaar loopt naar rechts of naar links af te dwalen, dan moet u - als u aan Gods geboden kunt denken om daarop acht te slaan en die te doen - niet vergeten te luisteren naar de stem die achter u klinkt: Dit is de weg, daarop moet u wandelen! Welaan, dank God voor die vóórkomende genade, die precies op tijd komt en die Hij Zijn verlegen kinderen wil schenken.

- Een arm en ellendig mens zegt echter: Mijn ellende is dat het éne ding het andere uitsluit. Als ik het tweede wil bedenken, raak ik ondertussen het eerste kwijt, en als ik daarover weer nadenk, verlies ik ze allebei. Mijn antwoord is: Hoewel ze uit uw hoofd zijn gegaan, mag u

toch weten dat u ze daarom nog niet kwijt bent. Het mag nog bewaard worden in uw hart. Al is het waar dat u iets op een andere plaats hebt gelegd, dan is het daardoor toch niet kwijt? Hoewel enige waarheden door u vergeten kunnen worden, is het zo dat iedere vergeten waarheid waarnaar u verlangt, tot uw eigendom zal gerekend worden. Maar als u een goede zaak in uw geheugen opsluit, bid God dan of Hij die wil bewaren en op de juiste tijd wil teruggeven en indachtig maken. Dat doet de Heere ook als u het nodig hebt. In het begin begrepen Jezus' discipelen niet wat Hij tegen hen zei, namelijk dat Hij zou verraden en gedood worden en ten derde dag weer zou opstaan, Mattheüs 17:22-23, maar daarna werd gezegd, in Lukas 24:8, dat zij deze woorden indachtig werden. Zo zal het door Gods genade ook met u gaan!

- Ten slotte kan weer een ander mij tegenwerpen en zeggen: Ik kan niets onthouden; ik wil het wel graag, maar mijn geheugen is weg. Hierop antwoord ik, dat uw geheugen mogelijk verzwakt is, zodat u andere dingen ook vergeet. Dan vergeet u hoe iemand eruit ziet, u vergeet namen of dingen uit het gewone leven, en u vergeet ook teksten uit de Schrift, geestelijk onderwijs en geestelijke zaken. Als u uw werk niet meer goed kunt doen wegens uw vergeetachtigheid, dan mag u daarover bedroefd zijn, omdat het een gebrek is en een gevolg van de zonden, zowel dadelijke als erfzonde. Zo moeten ook uw gebreken in het geestelijke leven u bedroefd maken. Maar wát u nog onthouden hebt, probeer dat maar op een goede manier te overdenken. Daar mankeert het bij de meeste mensen aan. Doe uw best om een goed gebruik te maken van wat u nog wel weet, dan zal uw moeite niet tevergeefs zijn. Een zeef in het water schijnt vol te zijn, maar als je hen eruit haalt, vloeit het water eruit en houd je niets over, maar de zeef is daardoor wel gewassen! Zo is het ook met een arme christen: als hij leest of luistert, ervaart hij dat hij vol is met hemelse dingen, maar als hij daarmee ophoudt, merkt hij dat zijn hart weer bijna helemaal leeg is, maar het is intussen door het lezen en luisteren wel gewassen en gereinigd!

Toen de Romeinse senaat het boek van Cassius Severus veroordeelde om verbrand te worden, zei hij: U mag mij óók wel verbranden, omdat ik het met mijn hart geschreven heb. Het kan zijn dat het boek van uw geheugen weg of leeg is, maar als u de wil van God in uw hart hebt geschreven, zal Hij dat hart als goed en oprecht beschouwen, hoewel uw herinnering u in de steek laat en uw gedachten u verlaten.

Toepassing

Ten slotte kom ik nu tot de toepassing van dit alles.

Allereerst wil ik zeggen: Verhoog de Heere en dank God voor uw herinneringen, in het bijzonder u die een goed en sterk geheugen hebt. Wees daarop niet trots, maar wees er heel dankbaar voor. Ik heb gelezen van ene Simon Tharvey, die erg pochte op zijn kennis in de godgeleerdheid en de filosofie, omdat hij direct kon beantwoorden wat hem daarover gevraagd werd. Maar de geschiedenis verhaalt ons dat hij zó in zijn geheugen werd geraakt, dat hij het Onze Vader niet meer kon opzeggen en het ABC niet kon onthouden. Helaas, één knak in de hersenen neemt een goed geheugen weg. O, geef God de eer van deze eigenschap en zeg: Ik ben op een heel ontzagwekkende wijze en wonderlijk gemaakt, Psalm 139:14. Als uw geheugen behoorlijk sterk is en u ook trouw vergezelt, dank de Heere daarvoor dan des te meer, want u hebt daardoor een groot voorrecht boven anderen aan wie zo'n schat ontbreekt. Bedenk: arme christenen willen graag al hun aardse belangen vergeten, als zij maar konden denken aan de dingen van het eeuwige leven. Dus wees daarvoor oprecht dankbaar.

Vervolgens: laten al de dienaren van de Heere die preken of schrijven, hun uiterste best doen om het geheugen van de mensen te hulp te komen, en daarvoor een goede methode ontwikkelen. Een verwarde manier van preken of schrijven verbijstert het geheugen, en door een overvloed van gemaakte verdelingen en onderverdelingen wordt het overladen. Maar een helder verband en een goede methode helpen de mensen heel goed om het te begrijpen en te ont-

houden. De Heilige Geest vernedert Zichzelf daartoe in verschillende plaatsen in de Schrift, in de Psalmen, de Spreuken en de Klaagliederen, om door het alfabet het zwakke geheugen te hulp te komen. Die manier van doen, die methode moest ook door ons gebruikt worden om het verstand van de mensen te verlichten, hun wil te overreden en hun gewetens te doen ontwaken, door te zeggen wat het meest postvat in hun hart en indruk op hen maakt als zij ons verlaten. Want overtuiging van zonde, bekering en vertroosting komen meestal als de mensen daarna ordelijk overdenken wat zij van ons gehoord hebben.

Ook is het goed als u uw uiterste best doet om uw geheugen te verbeteren of te genezen, waardoor het sterker wordt. Vergenoeg uzelf niet met gedachtespinsels die u wellicht wel verblijden, maar toch vruchteloos voor u zijn. Velen hebben door Gods hulp meer en beter onthouden als tevoren, toen zij de voorgeschreven middelen in acht namen. Als uw lichaam zwak is, gebruikt u middelen om het te versterken. Waarom doet u dat dan ook niet voor het edelste deel van uw geest, dat daardoor eveneens genezen kan worden? Hoewel een lekkend schip gezonken kan zijn, wordt het niet direct afgeschreven, maar naar boven getakeld en dicht gemaakt. Het is dan ook voor de hand liggend dat uw geheugen, dat gezonken is door de zonden, een hulp naar de hemel moet worden, want daarvoor zijn al onze gaven gegeven. Dan is het toch gewoon dat die gaven ook worden versterkt? Is uw geheugen door de zonde verwoest? Welnu, zoals u zich eertijds hebt gesteld om dienstbaar te zijn aan de onreinheid en aan de ongerechtigheid, daarom moet u die nu stellen om dienstbaar te zijn aan de gerechtigheid, tot heiligmaking, Romeinen 6:19. Terwijl God ons zo'n edele zielskracht gegeven heeft, zouden wij die dan verwaarlozen of van geen waarde achten? Kunnen anderen wél denken aan de wereld en aan hun genoegens, en zullen wij dan niet denken aan de heilige dingen die een betere wereld betreffen? Ja, konden wij eertijds wel denken aan duizend onnuttige dingen die ook nog schadelijk en zondig zijn, en nu niet aan zaken die ons wezenlijk aangaan en van het allerhoogste belang zijn, namelijk de zaligheid van onze dierbare, onsterfelijke zielen?

Het is noodzakelijk en een niet tegen te spreken opdracht, die ons als een fundamentele wet in het Oude Testament wordt voorgehouden, wat we lezen in Deuteronomium 6:5 en wat herhaald wordt in het Nieuwe Testament, in Mattheüs 22:37: Gij zult liefhebben de Heere, uw God, met geheel uw hart, en met geheel uw ziel, en met geheel uw verstand. Het verplicht ons om iedere ontvangen gave dáárvoor te gebruiken. Wij ondervinden al te veel het kwalijke van ons zwakke geheugen, en daarom is het nodig dat te verbeteren zoveel wij kunnen.

Een goed geheugen is een goed hulpmiddel en moet daarom veel gebruikt worden.

- Het is een middel om *de kennis te vermeederen*, want wat baat uw lezen of luisteren, als u er niets van onthoudt? Het gaat niet om het eten of drinken zelf, maar om het goed verwerken daarvan in het lichaam waardoor u in leven blijft. Zoals het in het natuurlijke leven is, zo gaat het ook toe in het geestelijke leven. In Spreuken 4:20-21 staat: Mijn zoon! merk op mijn woorden, neig uw oor tot mijn redenen. Laat ze niet wijken van uw ogen, behoud ze in het midden uws harten.

- Het geheugen is een middel om *het geloof te werken*, zoals blijkt in onze tekst, waar staat: tenzij dan dat gij tevergeefs geloofd hebt. Want hoewel het geloof gebaseerd is op Gods Woord, toch behoren wij te bidden. Als Gods werken vergeten worden, zal het geloof verslappen. Daarom zei de Zaligmaker in Mattheüs 16:9: Verstaat gij nog niet en gedenkt gij niet aan de vijf broden der vijf duizend mannen, en hoeveel korven gij opnaamt? Gods Woord is het zwaard van de Geest, waardoor de satan ten onder wordt gebracht. Maar als dit zwaard gemist wordt door onze vergeetachtigheid, hoe zullen wij dan tegen onze vijanden kunnen standhouden?

- Het geheugen is ook een middel om *vertroost te worden*. Als een arme christen in zijn aarzelingen aan Gods beloften zou kunnen denken, dan zou hij versterkt worden door nieuw leven, maar als hij die vergeten heeft, zinkt zijn geest weg in moedeloosheid. Onze weg naar de hemel loopt door bergdalen en over berghoogten. Als wij daar bovenop staan, denken wij er niet meer aan in de diepte terecht te komen en menen wij dat God onze berg heeft vastgesteld. Maar als wij ons in de lage valleien en de schaduwen van de dood bevinden, zijn we bang dat het troostrijke licht van Gods aangezicht ons nooit meer zal beschijnen. Maar dan is een trouw geheugen een grote hulp. In Psalm 77:10 staat: Heeft God vergeten genadig te zijn? In Psalm 119:52: Ik heb gedacht, o HEERE! aan Uw oordelen van oudsher, en heb mij getroost.

- Het geheugen is vervolgens een middel om *dankbaar te zijn*. Wij allen schieten zoveel te kort in onze plicht om dankbaar te zijn, en daarvan is het vergeten van Gods weldaden de oorzaak. Van onbarmhartige mensen wordt gezegd dat zij een slecht geheugen hebben. Als wij méér aan Gods genade en barmhartigheid zouden denken, zouden we overvloedig stof hebben om God daarvoor te loven en te danken, met Davids hart en woorden vanuit Psalm 103:2: Loof de HEERE, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden.

- Het geheugen is eveneens een middel om *te hopen*. Want de ondervinding werkt hoop, en het geheugen is de schatkamer waarin wij Gods goedheid verzamelen, die we eertijds zo vaak ondervonden. In Klaagliederen 3:20-21 staat: Mijn ziel gedenkt er wel terdege aan (...). Dit zal ik mij ter harte nemen, daarom zal ik hopen. Maar van degenen die niet op de Heere vertrouwen, wordt gezegd dat zij Hem vergeten. De oorzaak van het ongeduld en de ontevredenheid van mensen in tegenspoed wordt duidelijk in Hebreëen 12:5: Gij hebt vergeten de vermaning, die tot u als tot zonen spreekt: Mijn zoon, acht niet klein de kastijding des Heeren.

- Het geheugen is een middel tot *bekering*, want hoe kunnen wij berouw hebben of treuren over alles wat wij zo spoedig vergeten hebben? Wat zouden wij toch met leedwezen en verfoeiing van onszelf aan onze zonden moeten denken, zoals Ezechiël zegt in hoofdstuk 16:63: Opdat gij het gedachtig zijt, en u schaamt, en niet meer uw mond opent vanwege uw schande. Maar helaas, wij schrijven onze zonden in het zand en verbeelden ons in onze dwaasheid dat de eeuwige God even spoedig vergeet als wij, hoewel Hij gezegd en gezworen heeft in Amos 8:7: De HEERE heeft gezworen bij Jakobs heerlijkheid: Zo Ik al hun werken in eeuwigheid zal vergeten!

- Het geheugen is een middel om *nuttig en dienstbaar te kunnen zijn voor onszelf en anderen*. Als een sprankje genade het hart aansteekt, zal het ook anderen daardoor verwarmen; het zal hun raad geven en behulpzaam zijn. Hierbij is een goed geheugen van buitengewoon grote waarde om uit de schat van het hart oude en nieuwe dingen voort te brengen. Zij mogen zeggen: O God! wij hebben het met onze oren gehoord, onze vaders hebben het ons verteld, Psalm 44:2. In Psalm 48:9 staat: Gelijk wij gehoord hadden, also hebben wij gezien; en in 1 Johannes 1:3: Hetgeen wij gehoord hebben, hetgeen wij gezien hebben, en wat er verder volgt. Dit kan voor veel zielen van groot nut zijn.

Als we het geheugen moeten missen, is dat een groot gebrek en een ernstig verlies. Wanneer wij niet kunnen overdenken wat wij lezen of beluisteren, verspillen we onze tijd als we een hoofdstuk lezen of een preek beluisteren. Ik hoop dat u niet leest om de tijd te verdrijven wanneer Gods Woord wordt overdacht. In Spreuken 6:22 staat: Als gij wandelt, zal dat u geleiden; als gij neerligt, zal het over u de wacht houden; als gij wakker wordt, zal het met u spreken. Een slecht geheugen heeft echter Gods daden die Hij deed in Zijn voorzienigheid, wel gehoord en geweten, maar het heeft ze vergeten. Men heeft wel gelezen over buitengewone voorbeelden van Gods barmhartigheid, gerechtigheid, macht en goedheid, maar die zijn vergeten en verloren gegaan. En zoals uw geheugen u in de steek laat, zo is het dan ook met uw mediteren. In Hebreëen 2:1 staat: Daarom moeten wij ons te meer houden aan hetgeen van ons gehoord is, opdat wij niet te eniger tijd doervloeien.

Ook voor jonge mensen heb ik een vermanend woord, namelijk wat in Prediker 12:1 staat: Gedenk aan uw Schepper in de dagen van uw jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van welke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in deze. Nu is jullie geheugen nog fris en sterk, maar later zullen jullie gedachten bezet zijn met zorgen en allerlei bezigheden. Een nieuw schip heeft nog nergens een lek, maar te zijner tijd zullen er lekken ontstaan. Zo zullen de zorgen en moeiten in jullie latere leven de krachten van jullie geest minder doen worden. Voorzie je daarom nú van een Bijbel en goede boeken, van de Catechismus en een verzameling van treffende teksten uit de Bijbel. Goed geestelijk onderwijs zal jullie geen nadeel opleveren; het zal jullie niet sneller laten lopen op de weg naar het verderf of hardnekkiger laten slapen in jullie dodelijke rust. Daarom moeten ouders van deze dingen in hun hart overtuigd zijn en moeten ze die hun kinderen ijverig voorhouden, opdat hun kennis vergroot wordt en zij genade ontvangen, die ook kan toenemen.

O, laten we ons allen inspannen om heiliger te worden, want daardoor worden de gaven versterkt die we ontvangen hebben, opdat we mogen komen tot een oprecht geloof en Hem mogen kennen als het Voorwerp van het geloof. Hoe meer genade wij bezitten, hoe meer en beter wij geestelijke zaken zullen kunnen overdenken. Genade versterkt het herinneringsvermogen ten gunste van de praktijk der godzaligheid, hoewel genade niet altijd hoeft te leiden tot het spreken van veel woorden. Sommigen hebben zo'n sterk geheugen dat ze alles kunnen herhalen, maar als het op doen en werkelijk uitvoeren aankomt, zijn het maar dwergen. Eén ons genade is meer dan honderd pond gaven, want daardoor hebben wij de waarheid en onze plicht om God te dienen des te méér lief en valt het ons gemakkelijker te denken aan de voorwerpen van onze liefde. Laat het daarom ons dagelijkse gebed zijn, of de God des vredes ons geheel en al wil heiligen, naar ziel en lichaam. Christenen behoren niet te onderzoeken hoe weinig genade er nodig is om zalig te worden, maar ze behoren er veel meer naar te staan om veel te ontvangen en daarmee God te verheerlijken.

Ten slotte, breng in praktijk wat u weet en denk daaraan, want dít is het uiteindelijke doel van alle ware kennis: denken aan Gods geboden om die te doen. Laat de waarheid van God en alles wat u ontvangt aan onderwijs door lezen of luisteren, in uw hart stromen. Is het een plicht tegenover God die u wordt voorgehouden, breng die dan aanstonds in praktijk. Zijn het zonden, roei die dan uit. Is het oprechtheid of huichelachtigheid, wees daar in uw ziel mee bezig en wees niet als de mensen die veel overhoop halen maar niets doen. Zij willen praten en discussiëren over allerlei godsdienstige kwesties, vóór zij die oprecht aannemen en in praktijk brengen. Denk eraan God te vrezen, Hem lief te hebben, Hem te dienen en op Hem te vertrouwen. Denk aan uw naasten door hen lief te hebben en in allerlei opzicht goed te doen. Denk aan uzelf om u altijd te oefenen in de godzaligheid, om een onergerlijk geweten te hebben bij God en de mensen, Handelingen 24:16.

Denk ook oprecht aan uw einde, als één die altijd uw lampen brandende hebt met olie in uw vaten, opdat uw Meester bij Zijn wederkomst u vindt terwijl u bezig bent met de dingen van God, en opdat u als een getrouwe dienstknecht mag ingaan in de vreugde van uw Heere. Moge God dit woord hiertoe zegenen en u in alles bekwaam maken. Dan zal ik mijn doel, God de eer en u de troost, ontvangen, hier in genade en hiernamaals in eeuwige heerlijkheid.

AMEN